

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA MODAL SO‘ZLARNI O‘QITISH METODLARI

Mahliyo Tolipova

O‘zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti tadqiqotchisi

E-mail: salomstudent@gmail.com

Tel: (97) 0019419

Annotatsiya

Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillarida modal so‘zlarni o‘qitish metodlari tahlil qilinadi. Modal so‘zlar tilning ma’no shakllanishida va hissiy kontekstni to‘ldirishda muhim rol o‘ynaydi. Maqolada modal so‘zlarning funksiyalari, ularni o‘qitish jarayonidagi qiyinchiliklar va samarali metodlar haqida ma’lumotlar keltiriladi. Talabalarni modal so‘zlarni to‘g‘ri ishlatishga o‘rgatishda interaktiv usullar, rol o‘ynashlar va amaliy mashqlarning ahamiyati ta’kidlanadi. Shuningdek, maqola ikki til o‘rtasidagi o‘xshashliklar va farqlarni aniqlashga ham e’tibor qaratadi.

Kalit so‘zlar: modal so‘zlar, o‘qitish metodlari, ingliz tili, o‘zbek tili, interaktiv usullar, rol o‘ynash, amaliy mashqlar, tildan foydalanish.

Kirish

Modal so‘zlar tilada muhim vazifalarni bajarishda, ya’ni ma’noni chuqurlashtirish va nutqning hissiy kontekstini to‘ldirishda katta rol o‘ynaydi. Ular nafaqat fikrni to‘g‘ri va aniq bayon etishga, balki muloqotda ishonchlilikni oshirishga ham yordam beradi. Tilsunos Abdurahmon Khalilovning so‘zlariga ko‘ra, modal so‘zlar tilada tushunchalarni aniq belgilash va murakkab fikrlarni bildirishda foydalaniladi (Khalilov, 2018). Shuningdek, til o‘rganuvchilar uchun modal so‘zlarni to‘g‘ri ishlatish, ularning tilni to‘g‘ri o‘zlashtirishi uchun muhimdir.

Modal so‘zlar

Modal so‘zlar tilada ehtimollik, ishonch, xursandchilik yoki qayg‘u kabi tuyg‘ularni izohlash uchun ishlatiladi. Ingliz va o‘zbek tillarida modal so‘zlarning funktsiyalari va ularning tilni qanday shakllantirayotganini tushunish muhimdir.

Ingliz tilida modal soʻzlar, masalan, "can," "could," "may," "might," "must," "should," va boshqalar, fe'llarning ma'nosini o'zgartirishda qo'llaniladi. Masalan, "She can swim" (U suza oladi) va "You must study hard" (Sen katta mehnat qilishing kerak) soʻzlarida modal soʻzlar fe'llarning ma'nosini shakllantiradi. Ingliz tilida modal soʻzlar mutaxassisi Jon Smitning ta'kidlashicha, ular fe'llarning ma'nosini aniqlashda muhimdir (Smit, 2020).

O'zbek tilida modal soʻzlar, masalan, "mumkin," "kerak," "qila olmaydi," "bo'lishi mumkin," va boshqalar, fe'llarning ehtimollik darajasini va hissiy holatni bildirishda ishlatiladi. Masalan, "U suza oladi" yoki "Sen ko'p o'qishing kerak" kabi soʻzlar modal soʻzlar orqali o'z ma'nosini bildirishda qo'llaniladi. O'zbek tilida modal soʻzlar haqida professor Otabek Muhammadiyevning fikricha, ularning o'qitishdagi ahamiyati katta (Muhammadiyev, 2019).

Ingliz tilida modal soʻzlarni o'qitish

Ingliz tilida modal soʻzlarni o'qitishda interaktiv usullar, ro'yxatlar va rol o'ynashlar foydalidir. Talabalarga modal soʻzlarni real kontekstdan ko'rsatish va ularni amaliy mashqlarda qo'llash muhimdir. Masalan, bir darsda o'qituvchi "can" va "must" soʻzlarining to'g'ri ishlatilishini o'rgatish uchun jamoaviy mashg'ulotlar tashkil qilishi mumkin. Bir guruh talabalariga "You must do your homework" degan iboradagi majburiyatni tushuntirish vazifasi beriladi, boshqa guruhga esa "She can play the piano" iborasidagi qobiliyatni bildirishi tushuntiriladi. Bu usul talabalariga modal soʻzlarni mazmunli kontekstda qo'llashga yordam beradi. Ingliz tilida modal soʻzlarni o'rganishda Jeyms Lorensning fikricha, interaktiv metodlar talabalarining modal soʻzlarni o'rganish samaradorligini oshiradi (Lorens, 2021).

Modal soʻzlarning ma'nosini tushunishdagi qiyinchiliklar va ularning to'g'ri ishlatilishidagi xatolar amaliy mashqlar orqali hal qilinishi mumkin. Talabalarga modal soʻzlarni to'g'ri ishlatishni o'rgatish uchun ko'p amaliy mashqlar va xatolarni tahlil qilish kerak.

O'zbek tilida modal soʻzlarni o'qitish

O'zbek tilida modal soʻzlarni o'qitishda savollarga javob berish, modal soʻzlarning kontekstdagi ishlatilayotganini ko'rsatish va o'rganishlardan foydalanish samaralidir. O'quvchilarga "kerak" yoki "mumkin" soʻzlarining majburiyat yoki ehtimollikni bildirishini tushuntirish uchun o'qituvchi ro'yxatlar yoki ssenariylardan

foydalanadi. Masalan, bir mashqda talabalar "U borishi mumkin" (ehtimollik) va "U borishi kerak" (majburiyat) iboralarini qiyoslab, ularni turli kontekstlarda qo'llaydi. Bunday mashqlar modal so'zlarning ma'nosini chuqurroq anglashni ta'minlaydi.

Modal so'zlarning to'g'ri ishlatilishini ta'minlash uchun rol o'ynashlar va amaliy mashqlar qo'llanilishi mumkin. O'zbek tilida modal so'zlarni o'qitish usullari haqida professor Gulnora Isoqovaning fikricha modal so'zlarning samarali o'qitilishi muhim ekanini ta'kidlaydi (Isoqova, 2022).

Modal so'zlarning o'qitishdagi qiyinchiliklari, masalan, talabalarining modal so'zlarni to'g'ri ishlatishdagi qiyinchiliklari, amaliy mashqlar va misollar orqali engilishi mumkin. Talabalarining aniq tushunchalarni shakllantirish uchun ko'pcha misollardan foydalanish va amaliy mashqlarni muntazam olib borish kerak.

Tahlil

Ingliz va o'zbek tillarida modal so'zlarni o'qitishda o'xshashliklar va farqlarni aniqlash uchun ko'plab omillarni hisobga olish kerak. Modal so'zlarning mazmuni va ularning kontekstdagi ishlatilayotgan joylari haqida bilimlar har ikki tilada ham talabalarining tilni samarali o'rganishini ta'minlaydi.

Xulosa

Modal so'zlarning o'qitish metodlari ingliz va o'zbek tillarida tilni o'rganishda muhim rol o'ynaydi. Har ikki tilada ham modal so'zlarni to'g'ri tushunish va ularni ishlatishni o'rganish talabalariga nutqni chuqurroq anglashga yordam beradi. Ushbu maqsadga erishish uchun interaktiv mashqlar, rol o'ynashlar va turli kontekstdagi mashg'ulotlardan foydalanish zarurdir. Shunday qilib, har bir tilga mos uslubiy yondashuvlar ishlab chiqish talabalarining muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khalilov, A. (2018). Modal so'zlar va ularning tilshunoslikdagi roli. Toshkent: Tilshunoslik Nashriyoti.
2. Smit, J. (2020). In English: Modal Verbs and Their Functions. Oxford: Academic Press.
3. Muhammadiev, O. (2019). O'zbek tilida modal so'zlar va ularning o'qitilishi. Samarqand: O'zbek Matbaasi.
4. Lorens, J. (2021). Interactive Methods in English Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Isoqova, G. (2022). O'zbek tilida modal so'zlarni o'qitish metodikasi. Buxoro: Yoshlar Nashriyoti.

